

A critical evaluation of 'English for academic purposes (EAP)' program in Iranian higher education from specialists' perspective: A grounded theory

Hossein. Davari^{1*}, Abutaleb. Iranmehr²

¹ Associate Professor, English Department, Damghan University, Damghan, Iran
² Assistant Professor, English Department, Shahrood University of Technology, Shahrood, Iran

* Corresponding author email address: h.davari@du.ac.ir

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Davari, H., & Iranmehr, A. (2024). A critical evaluation of 'English for academic purposes (EAP)' program in Iranian higher education from specialists' perspective: A grounded theory. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 30(3), 39-54.

© 2024 the authors. Published by Institute for Research and Planning in Higher Education (IRPHE), Tehran, Iran. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) License.

ABSTRACT

The 'English for academic purposes' program, or the so-called 'specialized English' program, is one of the key educational sub-systems in Iran's higher education, which has experienced a life of about four decades. Reviewing the related research to this program in the higher education system shows that although it has been evaluated from different angles and mainly from the viewpoint of teaching methods and materials, we have rarely seen its critical evaluation from a broader perspective, understanding such necessity and using grounded theory, the opinions of eleven specialists in the field of English for academic purposes (EAP) have been qualitatively examined and analyzed. The findings indicate that this program is faced with serious shortcomings in two main areas of policymaking and implementation, which were classified into seven sub-areas. The results of this research can help higher education policymakers, curriculum designer, instructors and other stakeholders in the process of revising and implementing this program.

Keywords: *Specialized English, Evaluation, Educational planning, Higher education system, Language planning*

آسیب‌شناسی برنامه زبان انگلیسی برای اهداف دانشگاهی در نظام آموزش عالی ایران از دیدگاه متخصصان: رویکردی داده‌بنیاد

حسین داوری^{۱*}، ابوطالب ایرانمهر^۲

۱. دانشیار گروه زبان انگلیسی دانشگاه دامغان، دامغان، ایران
۲. استادیار گروه زبان انگلیسی صنعتی شاهرود، شاهرود، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: h.davari@du.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی/اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

داوری، حسین، و ایرانمهر، ابوطالب. (۱۴۰۳).
آسیب‌شناسی برنامه زبان انگلیسی برای اهداف
دانشگاهی در نظام آموزش عالی ایران از
دیدگاه متخصصان: رویکردی داده‌بنیاد.
فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش
عالی، ۳۰(۳)، ۵۴-۳۹.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله
متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله
به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی
(CC BY 4.0) صورت گرفته است.

برنامه «انگلیسی برای اهداف دانشگاهی» و یا به تعبیری رایج‌تر، برنامه «زبان تخصصی» از جمله زیرنظام-های شاخص آموزشی در نظام آموزش عالی ایران برشمرده می‌شود. این برنامه که عمری حدود چهار دهه را تجربه کرده، بخشی قابل توجه از روند آموزش رسمی این زبان را به خود اختصاص داده است. بررسی پژوهش‌های مرتبط با این برنامه در نظام آموزش عالی بیانگر آن است که گرچه از زوایایی و عمدتاً از منظر روش و منابع آموزشی نقدهایی به آن وارد شده است، اما کمتر شاهد ارزیابی آسیب‌شناسانه آن از منظر گسترده‌تر بوده‌ایم که این فقدان ضرورت بازنگری آن را دوچندان نموده است. با درک این ضرورت، در پژوهش حاضر و با بهره‌گیری از روش نظریه داده‌بنیاد، دیدگاه‌های یازده نفر از متخصصان صاحب‌نظر در حوزه زبان انگلیسی برای اهداف دانشگاهی به شکل کیفی بررسی و تحلیل شده است. یافته‌ها بیانگر آن است که این برنامه در دو ساحت سیاست‌گذاری و اجرا با کاستی‌هایی جدی روبرو می‌باشد که حداقل در هفت محور فرعی قابل طبقه‌بندی هستند. به بیانی روشن‌تر، در بعد سیاست‌گذاری، سه مولفه ضعف در سیاست‌های بالادستی، کم‌توجهی به اهداف و ماموریت برنامه و بی‌توجهی به جایگاه ذینفعان برنامه و در بعد اجرا، چهار مولفه عدم تعیین شایستگی‌های حرفه‌ای مدرسان، ضعف زبان عمومی دانشجویان، کاستی-های مشهود در انتخاب مواد و روشهای آموزشی و عدم لحاظ نمودن مولفه‌های اجتماعی و فرهنگی قابل طرح می‌باشد. نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند در روند بازنگری این برنامه و اجرای آن به برنامه‌ریزان حوزه آموزش عالی، طراحان برنامه درسی، مدرسان و دیگر ذینفعان یاری رساند.

کلیدواژگان: زبان تخصصی، ارزیابی، برنامه‌ریزی آموزشی، نظام آموزش عالی، برنامه‌ریزی زبانی.

مقدمه

«انگلیسی برای اهداف ویژه»^۱، و یا به تعبیر رایج‌تر آن «زبان انگلیسی تخصصی»^۲، در دهه‌های اخیر نقشی مهم در برنامه آموزش زبان انگلیسی ایفا نموده است. از منظر هایلند (Hyland, 2014) و هایلند و وانگ (Hyland & Shaw, 2016)، زبان تخصصی از زمان ظهورش در دهه ۱۹۶۰، به‌عنوان حوزه‌ای مهم در زبان‌شناسی کاربردی و به‌طور خاص آموزش زبان انگلیسی برشمرده شده است که به‌دلیل پیشرفت‌های نظری و کاربردی، نقش بسزایی در روند آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان زبان دوم یا زبان خارجی در کشورهای مختلف دنیا ایفا نموده است. به باور دادلی ایوانز و سنت جان (Dudley-Evans & St John, 1998)، این زبان در نوع دانشگاهی خود یعنی «انگلیسی برای اهداف دانشگاهی»^۳ در جوامعی که زبان انگلیسی به‌عنوان زبان خارجی برشمرده می‌شود، جایگاهی ویژه می‌یابد. هایلند (Hyland, 2014) به پیشرفت قابل‌توجه انگلیسی دانشگاهی در طی دهه‌های گذشته اشاره می‌کند و معتقد است که آموزش انگلیسی دانشگاهی بر مبنای مولفه‌های آن یعنی نیازسنجی، تدوین برنامه درسی، تهیه مواد درسی معتبر و مهارت‌های ارتباطی متناسب با رشته‌های خاص پایه‌ریزی شده است.

بررسی تحولات این برنامه نوظهور در حوزه آموزش زبان انگلیسی در جوامع مختلف در ابعاد نظری و کاربردی بیانگر آن است که متاثر از عوامل و رویدادهایی چون جهانی‌شدن، تحولات اقتصادی، اجتماعی و شغلی، ارتباطات نوین، گسترش آموزش عالی و ... شاهد پیشرفتهایی قابل توجه در این برنامه بوده‌ایم (Ding & Bruce, 2017) که ابعاد آن را می‌توان در برنامه‌ریزی و مولفه‌های تشکیل‌دهنده آن همچون رویکردها و مواد آموزشی، نیازسنجی، صلاحیت مدرسان، توانش فراگیران و ... مشاهده نمود (Hyland & Shaw, 2016). اهمیت این برنامه به‌ویژه در جوامعی که انگلیسی به‌عنوان زبان خارجی شناخته می‌شود، دوچندان می‌باشد چراکه به استناد دادلی ایوانز و سنت جان (Dudley-Evans & St John, 1998) عمده درون‌داد زبانی فراگیران به کلاس‌های درس چنین برنامه‌هایی خلاصه می‌شود. طبیعی است که در چنین فضایی شاهد توجه بیش از پیش سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان درسی به‌ویژه در سطح نظام‌های آموزش عالی به این برنامه و ابعاد آن باشیم که شاهد آن را می‌توان در شمار قابل توجهی از آثار علمی رو به رشد با این موضوع در جوامع مختلف و به‌ویژه جوامع آسیایی یافت (Liyanage & Walker, 2014).

حال نظر به اهمیت موضوع و درک این واقعیت که برنامه انگلیسی برای اهداف دانشگاهی از جمله زیرنظام‌های شاخص آموزشی در نظام آموزش عالی در ایران برشمرده می‌شود و به استناد شواهد و مستندات موجود با کاستی‌هایی جدی در ابعادی گوناگون روبروست (Hayati, 2008)، در این پژوهش تلاش شده است تا از منظری متفاوت از پژوهش‌های موجود به آسیب‌شناسی آن پرداخته شود. در اینجا در ضرورت انجام این پژوهش بیان این نکات بیش از پیش ضروری می‌نماید:

الف) برنامه زبان انگلیسی برای اهداف دانشگاهی در ایران به مانند بسیاری از کشورهای جهان عمری نسبتاً قابل توجه را تجربه کرده است. این برنامه که اساساً با هدف آماده‌سازی دانشجویان و به تبع آن دانش‌آموختگان برای برقراری ارتباط و رفع نیازها و شغلی در موقعیت‌های آموزشی در سطوح ملی و بین‌المللی طراحی شده، بخشی مهم از روند آموزش رسمی این زبان را در ایران به خود اختصاص داده است. آشکار است که با وجود تعدد رشته‌ها و سطوح مختلف دانشگاهی، اجرای برنامه‌ای در این حجم و دوره زمانی با صرف هزینه‌هایی زیاد همراه بوده است که ارزیابی و سنجش میزان موفقیت و شناسایی ضعف‌های آن از جمله مولفه‌های اساسی هر برنامه درسی می‌باشد (Kaplan & Baldauf, 1997).

¹ English for Specific Purposes (ESP)

² Specialized English

³ English for Academic Purposes (EAP)

ب) در سایه تحولات چشمگیر در عرصه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در حوزه آموزش عالی و در راس آن جایگاه انکارناپذیر زبان انگلیسی که محوریت آن با آموزش زبان انگلیسی تخصصی است، شاهد پیوند این برنامه با موضوعاتی نوظهور در عرصه آموزش عالی هستیم که از آن جمله می‌توان به بین‌المللی‌سازی آموزش عالی اشاره نمود (Soler, 2019). با توجه به اقبال نظام آموزش عالی ایران به موضوع بین‌المللی‌سازی و نقش برنامه زبان تخصصی در پیاده‌سازی آن (Davari, 2018)، شایسته است تا به ضرورتها و الزامات تدوین برنامه‌های کارآمد در حوزه زبان تخصصی توجهی شایسته شود.

ج) در سایه تحولات حوزه آموزش زبان انگلیسی به طور عام و زبان انگلیسی تخصصی به طور خاص، شاهد ارائه الگوها و شیوه‌هایی متعدد از حیث ارزیابی برنامه‌های آموزشی هستیم (Kiely & Rea-Dickins, 2005). با وجود اهمیت این دسته از الگوها و رهنمودها که شاهد بهره‌گیری از آنها در جوامع مختلف بوده‌ایم، مروری بر پیشینه موضوع در ایران بیانگر آن است که عمده ارزیابی‌های موجود به یک مولفه و یا مولفه‌هایی محدود خلاصه شده است (Iranmehr, 2017) که انتخاب نظریه داده‌بنیاد در پژوهش حاضر تلاشی برای پرکردن این خلاء بوده است؛ نظریه‌ای که کارآمدی آن در ارزیابی برنامه انگلیسی برای اهداف دانشگاهی در شماری از جوامع آسیایی ارائه شده است (Liyanage & Walker, 2014).

پیشینه پژوهش

تحولات برنامه «انگلیسی برای اهداف دانشگاهی» در ایران

رونق زبان انگلیسی در سطح بین‌المللی در دهه ۱۳۵۰ باعث ارتقای برنامه‌ریزی و اجرای دوره‌های انگلیسی دانشگاهی در ایران از سال‌های آغازین دهه ۱۳۶۰ شد. بر اساس سرفصل‌های مصوب وزارت علوم، به منظور ارائه دانش زبانی ویژه رشته‌های تحصیلی دانشجویان، بنا بر این شد تا حداقل یک درس زبان تخصصی دو واحدی در مقطع کارشناسی در دانشگاه‌های ایران علاوه بر یک درس سه واحدی الزامی انگلیسی عمومی با تاکید بر تقویت مهارت‌های خواندن و نگارش ارائه گردد. در واقع این دو مهارت از مهمترین اهداف آموزش زبان انگلیسی در آموزش عالی در دانشگاه‌های ایران است (Tavakoli & Tavakol, 2018).

در دهه ۱۳۶۰، وزارت علوم مسئولیت آموزش سراسری انگلیسی دانشگاهی را در تمام دانشگاه‌های ایران بر عهده گرفت و کتاب‌های زبان تخصصی را برای دانشجویان علوم پایه، انسانی، جامعه‌شناسی، مهندسی، پزشکی و کشاورزی منتشر کرد. این جریان که بیش از پیش بر تهیه و تدوین کتاب‌های آموزشی متکی بوده است، عمدتاً با انتشار کتاب‌های سازمان طراحی و تدوین کتب دانشگاهی ایران موسوم به سازمان «سمت» شناخته می‌شود که تاکنون حدود دویست کتاب درسی را برای طیف وسیعی از شاخه‌های دانشگاهی منتشر کرده است (Iranmehr & Davari, 2020). درباره اهداف این برنامه نیز استدلال بر آن بوده که این دوره‌های انگلیسی دانشگاهی برای «پرکردن شکاف بین تسلط عمومی مهارت خواندن انگلیسی دانشجویان و توانایی آن‌ها در خواندن متون رشته تخصصی‌شان» بوده است (Atai & Tahririan, 2004). با این حال، یافته‌های موجود بیانگر آن است که این برنامه‌ها و مواد درسی بدون لحاظ مجموعه نظام‌مندی از نیازهای دانشجویان از حیث مهارت‌ها و توانایی‌ها طراحی شده‌اند (Soodmand Afshar & Movassagh, 2016). این برنامه که در همه سال‌های اجرای آن با نقدهایی همراه بوده است، کماکان در بسیاری از ابعاد در مسیر پیشین خود حرکت می‌کند که ناکامی آن در رسیدن به اهداف خود، ضرورت بررسی و آسیب‌شناسی آن را دوچندان نموده است. در اینجا مروری بر برخی پژوهش‌های مرتبط با این برنامه در ایران، حداقل در پنج محور، می‌تواند تصویری روشن‌تر از آن ارائه نماید.

الف) شماری از پژوهش‌ها به سنجش نگرش ذینفعان^۱ برنامه اختصاص دارد. در این بین می‌توان به این موارد اشاره نمود. خلیلی و تحریریان (Khalili & Tahririan, 2020) از طریق پرسشنامه و مصاحبه به بررسی چالش‌های اصلی آموزش زبان تخصصی دانشجویان پزشکی با توجه به نیازها، کمبودها و خواسته‌های زبانی آن‌ها پرداختند. یافته‌ها نشان داد که از نظر مهارت‌ها و وظایف زبانی، این دوره پاسخگوی نیازهای دانشجویان پزشکی نیست و آن‌ها ترجیح می‌دهند که این دوره بر هر چهار مهارت زبانی متمرکز باشد. عنبرشاهی و شعبانی میناباد (Anbarshahi & Shabani Minaabad, 2021) نیز از طریق مشاهده، پرسشنامه و مصاحبه به بررسی دیدگاه‌های دانشجویان و مدرسان کلاس‌های انگلیسی دانشگاهی رشته روانشناسی و مشاوره پرداختند. یافته‌ها حاکی از وجود چالش‌ها و انتظاراتی است که باید در طراحی این دوره‌ها برای ارتقای کیفیت زبان تخصصی دانشگاه‌های ایران مورد توجه قرار گیرد. مصطفایی‌علایی و ارشادی (Mostafaei Alaei & Ershadi, 2016) به بررسی و ارزیابی برنامه زبان تخصصی انگلیسی از منظر ذینفعان بلافاصل این برنامه در طی چهار دهه آموزش این دوره در ایران پرداخته‌اند. نتایج مطالعه نشان داد که برنامه زبان تخصصی در ایران با نبود سیاست پایش و سنجش نظام‌مند و نارضایتی ذینفعان این برنامه از وضعیت کنونی برنامه، هدف، روش تدریس و کتب آموزشی آن روبروست. عوامل محیطی، سیاست‌های نادرست، روش تدریس غیراصولی و قالب قدیمی و بی‌روح کتب آموزشی مولفه‌های موثر بازدارنده‌ای هستند که مانع کارکرد موفق و جلب رضایت‌مندی ذینفعان شده است. از دیگر پژوهش‌های مرتبط می‌توان به سعیدی و صیادی (Saidi & Sayyadi, 2020) و استوار نامقی و همکاران (Ostovar-Namaghi et al., 2021) اشاره نمود.

ب) برخی از پژوهش‌ها نیز به نیازسنجی زبان تخصصی در سطحی کلان‌تر پرداخته‌اند. رنجبر و سودمندافشار (Ranjbar & Soodmand Afshar, 2021) با نیازسنجی برنامه انگلیسی دانشگاهی، مولفه‌های مواد درسی، روش‌های تدریس و ارزشیابی به‌کاررفته در این دوره‌ها را بررسی نموده‌اند. نتایج پرسشنامه نیازسنجی و مشاهده دانشجویان و مدرسان این دوره‌ها نشان داد که بین نیازهای دانشجویان و مدرسان از لحاظ مهارت‌های شنیداری و دستور تفاوت معناداری وجود دارد اما درباره نیاز به مهارت‌های خواندن و صحبت کردن و نوشتن نظرات نسبتاً مشابهی داشت. از دیگر آثار مرتبط می‌توان به توکلی و توکل (Tavakoli & Tavakol, 2018) و سودمندافشار و احمدی (Soodmand Afshar & Ahmadi, 2020) اشاره نمود.

ج) تعداد قابل توجهی از پژوهش‌ها نیز به بررسی و نقد منابع و مواد درسی این برنامه در ایران پرداخته‌اند. ایرانمهر و داوری (Iranmehr & Davari, 2020) تحولات تهیه و تدوین کتاب‌های منتشره سازمان «سمت» به‌عنوان متولی و مرجع اصلی تدوین کتاب‌های انگلیسی دانشگاهی در ایران را بررسی کرده‌اند. یافته‌ها مؤید آن است که کتاب‌های منتشره در سه دهه اخیر بیانگر وجود تغییر و تحولاتی متأثر از پیشرفت‌های نظری در حوزه انگلیسی دانشگاهی است و حتی در سال‌های اخیر، این حوزه شاهد تجربه نسل جدیدی از این مجموعه کتاب‌ها از حیث تغییرات در محتوا و ساختار است که نوعی گذار از رویکردهای ناکارآمد سنتی به رویکردهای کارآمد نوین محسوب می‌شود و به اهداف ماموریت برنامه آموزش زبان تخصصی در ایران نزدیکتر می‌شود. از جمله آثار مرتبط دیگر می‌توان به دباغ و عطایی (Dabbagh & Atai, 2022) و نوشی و مومنی (Nushi & Momeni, 2020) اشاره نمود.

د) برخی از پژوهش‌ها نیز مولفه مدرسان دوره را هدف قرار داده و به بررسی جنبه‌های گوناگون آن پرداخته‌اند. طاهرخانی (Taherkhani, 2018) نیز در پژوهشی به بررسی تفاوت‌ها و شباهت‌های افکار و رفتارهای دو گروه از مدرسان زبان و مدرسان محتوا در رشته‌های علوم پزشکی در خصوص تهیه و تدوین مطالب درسی زبان تخصصی پرداخت. سودمندافشار و موثق (Soodmand Afshar & Movassagh, 2016) معتقدند

¹ stakeholders

که مدرسان دوره‌های انگلیسی دانشگاهی که بیشتر از بین مدرسان محتوا هستند، تسلط زبانی کافی در آموزش این دوره ندارند. از دیگر آثار مرتبط می‌توان به عطایی و همکاران (Atai et al., 2022) و زندمقدم و خانلرزاده (Zand-Moghadam & Khanlarzadeh, 2020) اشاره نمود. ه) پژوهش‌هایی کم‌شمار نیز به بررسی سیاست‌ها و اسناد برنامه زبان تخصصی پرداختند. عطایی، ایرانمهر و بابایی (Mahmoud Reza, 2018) به بررسی برنامه آموزش زبان انگلیسی برای اهداف دانشگاهی در ایران و میزان انطباق بین سطوح سیاست‌گذاری و اجرا از طریق تحلیل محتوایی درس‌نامه‌های زبان تخصصی رشته‌های مختلف و انجام مصاحبه با متخصصان این حوزه پرداختند. نتایج حاکی از آن است که نه تنها کاستی‌هایی جدی در سطح سیاست‌گذاری بلکه اختلافاتی بین سطوح سیاست‌گذاری و اجرای این برنامه‌ها نیز مشاهده می‌شود. داوری (Davari, 2018) صریحاً به این موضوع اشاره می‌نماید که فقدان سیاست و برنامه‌های مصوب در قبال انگلیسی برای اهداف دانشگاهی صرفاً به ضعف آموزش این زبان منجر نمی‌شود، بلکه در رقابت بر سر بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، به عقب‌ماندگی بیش از پیش نظام دانشگاهی ایران در عرصه جهانی خواهد انجامید.

در این بخش با بررسی پژوهش‌های موجود درمی‌یابیم که عمده آن‌ها از منظر یا مولفه‌ای خاص به بررسی این موضوع پرداخته‌اند که در این مقاله جامعیت بررسی موضوع از ابعاد گوناگون و نیز بهره‌گیری از رویکرد کیفی داده‌بنیاد می‌تواند جنبه نوآورانه آن برشمرده شود.

روش پژوهش

در این پژوهش به شیوه‌ای کیفی و مشخصاً با بهره‌گیری از نظریه داده‌بنیاد¹ به بررسی دیدگاه‌های متخصصان حوزه انگلیسی برای اهداف دانشگاهی به عنوان یکی از مهمترین ذینفعان برنامه پرداخته شد. با هدف افزایش روایی یا اعتبار پژوهش، از روش نمونه‌گیری هدفمند² استفاده گردید. در ادامه معیارهایی با هدف انتخاب متخصصان خبره تعیین گردید. در این مرحله ابتدا فهرستی از ویژگی‌های موردنظر تعیین و سپس پژوهشگران، نمونه‌های مناسب با معیارها را به نحوی هدفمند جستجو و انتخاب نمودند. در این پژوهش معیارهای مدنظر عبارت بودند از: الف) عضو هیئت علمی دارای مدرک تحصیلی دکتری در حوزه آموزش زبان انگلیسی/ زبان‌شناسی کاربردی؛ ب) تخصص و تجربه در تدریس و پژوهش در حوزه انگلیسی برای اهداف دانشگاهی.

بدین منظور بر اساس معیارهای تعیین‌شده در روند جمع‌آوری داده، در چند مرحله مجموعاً از بیست و یک متخصص این حوزه دعوت به مصاحبه شد که یازده نفر پذیرای شرکت در مصاحبه شدند. با توجه به اینکه در این مرحله اشباع نظری³ و یا کفایت مراجع حاصل آمد، روند جمع‌آوری داده متوقف و تحلیل یافته‌ها دنبال گردید. شایان ذکر است که علاوه بر مرحله تحلیل یافته‌ها، در روند جمع‌آوری داده و با هدف افزایش روایی و به ویژه روایی درونی، داده‌های هر مصاحبه بر اساس دستورالعمل ریج⁴ (Riege, 2003)، با پیشینه نظری موجود مطابقت داده شد. با هدف افزایش پایایی⁵ نیز، با بهره‌جویی از پیشنهادی چهارگانه راثو و پری (Rao & Perry, 2003)، تلاش شد تا در مراحل مختلف جمع‌آوری داده یعنی در روند اجرا و ارزیابی مصاحبه‌ها و یا به تعبیری هدایت دقیق جریان مصاحبه و نیز در مرحله ثبت و تفسیر داده‌ها، گام به گام دو پژوهشگر حاضر در این پژوهش به بررسی نظرات بپردازند. در مرحله تحلیل داده‌ها نیز از روش اشتراک و کوربین (Strauss & Corbin, 1997) استفاده شد. بدین معنا که پس از ضبط هر مصاحبه، محتوای آن به صورت کامل و جمله‌به‌جمله در نرم‌افزار واژه‌پرداز تایپ شد. سپس به جملات یا عبارات دارای مضامین مشترک، یک کد اختصاص داده شد. مرحله بعد، مقایسه کدهای به‌دست‌آمده با هم بود تا بدین

¹ grounded theory

² purposive sampling

³ theoretical saturation

⁴ Reige

⁵ reliability

صورت نقاط اشتراک یا تفاوت آن‌ها مشخص شود. سپس کدهای برآمده با مضامین مشابه با هم تلفیق و به محورهایی با عنوان کلی‌تر تبدیل شدند. به‌منظور حصول اطمینان از درستی کدگذاری‌ها و دسته‌بندی‌ها، پس از انجام هر مصاحبه جدید و افزوده‌شدن داده‌های نو، پژوهشگران شیوه مقایسه مستمر و مطابقت بین عبارات و کدها و محورها را تکرار کردند تا جایی که داده‌ها به اشباع رسیدند؛ یعنی اینکه هیچ کد یا محور جدیدی از داده‌ها به‌دست نیامد. جهت اطمینان از روایی این روش به‌منظور اطمینان بیشتر، متخصص سومی غیر از پژوهشگران به بررسی محورها و کدهای حاصله پرداخت.

شایان ذکر است که مصاحبه‌ها با رعایت اصول اخلاقی، در بازه زمانی بهار و تابستان ۱۴۰۱ صورت پذیرفت. هر مصاحبه بین چهل تا پنجاه و پنج دقیقه به طول انجامید. در زمان هماهنگی مصاحبه‌ها، مشخصاً به موضوع آن یعنی آسیب‌شناسی برنامه زبان تخصصی در نظام دانشگاهی ایران اشاره شد. شرکت‌کنندگان شامل هشت متخصص مرد و سه متخصص زن با سن ۳۹ تا ۵۷ سال بودند که جملگی معیارهای تعیین‌شده را دارا بودند.

یافته‌ها

بررسی و تحلیل موضوعی داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها بیانگر آن است که عدم موفقیت کامل برنامه زبان تخصصی در ایران را می‌توان به دلیل کاستی‌هایی در دو محور اصلی و متناسب با آن‌ها در چندین محور فرعی طبقه‌بندی نمود. محورهای حاصله بدین نحو قابل معرفی هستند.

۱) سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی زبانی

از دیدگاه متخصصان این حوزه، بخش مهمی از ضعف‌های برنامه زبان تخصصی در نظام آموزش عالی ایران ریشه در حوزه سیاست و برنامه‌ریزی زبانی و مولفه‌های آن دارد. این محور که در دیدگاه‌های شماری از شرکت‌کنندگان در این پژوهش مطرح گردید، در سه محور فرعی بدین شکل قابل ارائه است:

الف) سیاست‌های بالادستی

به باور متخصصان این حوزه، برنامه زبان تخصصی در ایران خود بخشی از برنامه جامع آموزش زبان انگلیسی است؛ برنامه‌ای که شواهد آشکار و پنهان بیانگر غلبه نگاهی تردیدآمیز در قبال این زبان از سوی سیاست‌گذاران و مراجع فرهنگی است. از این منظر مادامی که تکلیف سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان زبانی با آموزش زبان انگلیسی در ایران روشن نشود، غیرمنطقی است که شاهد ارائه سیاست‌گذاری معینی درباره زبان تخصصی باشیم. بیان دیدگاه دو تن از متخصصان در این باره راهگشاست:

ببینید وقتی سیاستی مدون برای آموزش زبان انگلیسی در ایران وجود ندارد نمی‌توان و نباید هم انتظار داشته باشیم که برای زبان تخصصی یا زبان شغلی، سیاست و برنامه‌ای داشته باشیم. یعنی اول باید تکلیف خود را روشن کنیم که قرار است به زبان انگلیسی بها بدهیم یا نه. آنچه مسلم است و شواهد نشان می‌دهد و البته مقالات جدید نشان می‌دهد، سیاست زبانی پنهان ما بنای مقاومت در برابر زبان انگلیسی دارد. تا این موضوع حل نشود، یعنی در بالا شاهد سیاست‌گذاری مشخصی نباشیم، امیدی به بهبود این حوزه هم نیست. (متخصص شماره ۶) ... اصلاً تصور اشتباهی است که فکر کنیم می‌توانیم در نظام آموزش و پرورش آموزش حداقلی زبان انگلیسی داشته باشیم و بعد بخواهیم در دانشگاه‌ها پیشرفت شاخصی در آموزش این زبان چه در بعد زبان عمومی و چه زبان تخصصی داشته باشیم. این برنامه زبان تخصصی جزئی از برنامه آموزش زبان در هر جامعه‌ای است. تا تکلیف سیاست‌های آموزشی زبان انگلیسی در ایران روشن نشود و تا زمانی که در این حالت برزخی باشد، هیچ امیدی به بهبود وضع زبان تخصصی نیست. (متخصص شماره ۱۱)

ب) هدف و ماموریت برنامه

از منظر متخصصان این حوزه، از جمله آسیب‌های برنامه زبان تخصصی در ایران ضعف جدی آن در هدف‌گذاری و ماموریت‌دهی آن است. به باور آن‌ها در ارائه هر برنامه زبانی تعیین هدف و نیز ماموریت آن می‌تواند تعیین‌کننده جهت‌گیری و تعیین هزینه و زمان برای اجرای آن باشد و این خلایی است که در برنامه زبان تخصصی در نظام آموزش عالی ایران کاملاً مشهود است. به بیانی روشن‌تر، در تعیین اهداف، ماموریت و ابعاد این برنامه در برنامه درسی هر رشته تحصیلی و مشخصاً برای هر عنوان درسی، با کاستی‌هایی جدی همراه بوده‌ایم که این موارد را می‌توان حداقل در دو حالت بدین نحو معرفی کرد (الف) عدم روزآمدی برنامه‌ها و سرفصل‌های درسی؛ ب) عدم تغییر هدف‌های موردانتظار در طی سه دهه.

در این خصوص مروری بر دیدگاه‌های دو تن از متخصصان این حوزه مفید خواهد بود:

اساساً برنامه زبان تخصصی ماهیتاً یک دوره هدف‌محور است و می‌بایست هدف‌های این دوره‌ها و به تبع آن، نیازهای دانشجویان بر اساس نیازسنجی‌های دوره‌ای از هر رشته، بازنگری و به‌روزرسانی شود. اما این اتفاق اصلاً نیفتاده است... سرفصل‌ها یا منسوخ شده‌اند و یا اینکه تکرار و تکرار شده‌اند؛ سرفصل‌هایی کلی و بدون اشاره روشن به اهداف روزآمد و همچنین مهارت‌ها و راهبردهای موردنیاز. (متخصص شماره ۱)

از یک طرف می‌بینیم که در دنیا برنامه زبان تخصصی در بعد نظری و در عمل کلی پیشرفت کرده اما در ایران حداقل در بعد عملی یعنی پیاده‌کردن این برنامه به جز برخی موارد جزیره‌ای مثل تدوین تعدادی کتاب خوب، اساساً در بر همان پاشنه قبلی می‌چرخد. برنامه‌هایی کلی، مبهم، قدیمی و کمترین توجه به استانداردهای یک برنامه... بدون توجه به نیازها و شایستگی‌های دانشجویان و دانش‌آموخته‌ها چه در محیط دانشگاهی و چه محیط شغلی. تقریباً در همه جا مهارت اصلی خواندن و درک مفاهیم است و بس. یعنی توقف در چهل سال قبل... (متخصص شماره ۹)

ج) جایگاه ذینفعان در طراحی و تدوین برنامه‌ها

در هر برنامه درسی شماری ذینفع وجود دارد که شامل برنامه‌ریزان، مولفان کتاب‌های درسی، مدرسان، فراگیران و ... است. بنا به نظر متخصصان این حوزه، در طراحی و تدوین سرفصل‌های زبان تخصصی در ایران، عملاً ذینفعان برنامه و در راس آن مدرسان و فراگیران نقشی ندارند. این عدم ارتباط سبب شده تا از سویی شاهد تکرار برنامه‌هایی کلیشه‌ای برای رشته‌های مختلف بدون لحاظ نمودن بازخوردهای مدرسان و توجه به مشکلات، کمبودها و پیشنهادهای اصلاحی آن‌ها باشیم و از سویی دیگر توجه‌ای ویژه به نیازها و علایق فراگیران نشود. در اینجا رجوع به دیدگاه یکی از متخصصان سودمند خواهد بود:

در تدوین یک برنامه افراد درگیر یعنی از بالا در سطح سیاست‌گذاری تا پایین یعنی در سطح کلاس درس باید با یکدیگر در ارتباط باشند. اما این مساله به‌ویژه در برنامه زبان تخصصی دیده نمی‌شود. وزارتخانه اهدافی را تعیین می‌کند بدون توجه به واقعیات کلاس درس، بدون توجه به نظرات و تجربه‌های مدرسان و بی‌توجه به نیازهای حال و آینده دانشجویان... یعنی تعاملی بین عناصر وجود ندارد. (متخصص شماره ۳)

۲) اجرای برنامه

اما بخش قابل‌توجهی از دیدگاه‌های انتقادی متخصصان این برنامه معطوف به نحوه اجرا و پیاده‌سازی آن و نیز عناصر این بخش ارتباط می‌یابد. یافته‌های حاصل از این محور را می‌توان حداقل در چهار محور فرعی طبقه‌بندی و معرفی نمود:

الف) شایستگی‌های حرفه‌ای مدرسان

نکته‌ای که تقریباً همه متخصصان به آن اذعان داشتند، فقدان معیارهای تعیین مدرسان این برنامه در سرفصل‌های درسی است. به بیانی روشن‌تر، اظهارات مصاحبه‌شوندگان حاکی از این حقیقت است که هیچ ملاک و معیار مشخصی برای جذب و یا تدریس این دوره وجود ندارد

و بر اساس پیشینه تحصیل و تجربه فرد مدرس و با صلاحدید مسئول تصمیم‌گیرنده برای این دوره همچون مدیر گروه یا رئیس دانشکده است. وجود دوگانه مدرس زبان^۱ در برابر مدرس محتوا^۲ مسئله‌ای است که کماکان حل نشده باقی مانده است. این در حالی است که در تدریس هر عنوان درسی تعیین شایستگی‌های مدرس آن و رعایت آن شرایط امری منطقی است. در این باره مروری بر دیدگاه یکی از متخصصان این حوزه راهگشاست:

در خصوص انتخاب و ارزشیابی مدرسان این دوره هیچ معیار و مبنایی وجود ندارد. چون این درس از سوی گروه‌های تخصصی ارائه می‌شود غالباً از مدرسان محتوا استفاده می‌شود چراکه شائبه بر این است که دارابودن تخصص شرط لازم برای تدریس این دوره است. اما به‌راستی سوال اساسی آن است که بنای این درس آموزش زبان است یا آموزش محتوا؟ تا زمانی که این سوال پاسخ داده نشود، بسیاری از مشکلات این درس حل نخواهد شد. (متخصص شماره ۷)

نکته دیگر و مرتبط با زیرمجموعه بالا نبود تعامل بین مدرس زبان و مدرس محتوا است. از آنجایی که در برنامه درسی متولی ارائه درس زبان انگلیسی عمومی گروه زبان و متولی ارائه درس زبان تخصصی گروه تخصصی است بنابراین این دو گروه از مدرسان به‌صورت مستقل عمل کرده و در خصوص ارائه این درس، نه ارتباطی بین این دو گروه و نه همکاری و تعاملی بین مدرسان زبان و مدرسان محتواست که خود در عملکرد صحیح این دوره تاثیرگذار است.

ب) شرایط دانشجویان

در اکثر برنامه‌های درسی، انگلیسی عمومی پیش‌نیاز زبان تخصصی تعریف شده است و انتظار می‌رود دانشجو پس از گذراندن سه واحد درس انگلیسی عمومی، درس زبان تخصصی را اخذ نماید. به عبارت دیگر دانشجویان باید از یک سطح زبانی اولیه که در انگلیسی عمومی تعریف شده است برخوردار باشند. اما بنا به نظرات متخصصان، شمار قابل توجهی از دانشجویان از چنین سطح زبانی برخوردار نیستند و توانش زبانی ضعیف آن‌ها موجب کندی و بعضاً اختلال در روند آموزش زبان تخصصی می‌شود. نکته قابل توجه دیگر آنکه حتی بین دانشجویانی که انگلیسی عمومی را گذرانده‌اند ناهمگنی مشهودی از لحاظ سطح انگلیسی عمومی مشاهده می‌شود که این امر موجب دوباره‌کاری در ارائه مطالب انگلیسی عمومی مرتبط با درس شده و زمان کلاس برای تدریس موارد پیش‌نیاز اتلاف می‌شود. جدای از آن، این ناهمگنی اجتناب‌ناپذیر موجب ازدست‌رفتن انگیزه و مشارکت محدود دانشجویان ضعیف‌تر می‌شود. بنابراین از همراهی کلاس و درک زبان تخصصی آن رشته تحصیلی نیز بازمی‌مانند. در اینجا مروری بر دیدگاه یکی از متخصصان سودمند خواهد بود:

مشکل فراتر از اینهاست! بنده خود سال‌ها دروس مختلف زبان تخصصی در رشته‌های مختلف را درس داده‌ام... وقتی زبان عمومی غالب دانشجویان به قدری ضعیف است که در درک مقدمات عاجزند یادگیری زبان تخصصی توقع بی‌موردی است. وقتی الفبای گرامر را نمی‌داند مگر می‌شود فلان مهارت را آموزش داد. نتیجه این درس‌ها اصلاً قابل دفاع نیست. (متخصص شماره ۲)

نکته مهم دیگر به نیازسنجی دانشجویان ارتباط می‌یابد. همان‌گونه که اشاره شد، یکی از کاستی‌های این برنامه عدم ارتباط بین ذینفعان برنامه است که یکی از نموده‌های آن بی‌توجهی به نیازها و علایق دانشجویان در تدوین سرفصل‌ها و به‌تبع آن منابع درسی است. در این باره می‌خوانیم:

¹ language teacher

² content teacher

جدای از دانش زبانی دانشجویان، نکته مهم انگیزه و چرایی یادگیری این درس‌هاست. دانشجویان در خیلی از موارد یا دلیلی برای یادگیری این درس‌ها در خود نمی‌بینند و یا اینکه نیاز خود را در چیزهای دیگر زبان می‌بینند مثلاً دنبال مهارت صحبت کردن است تا در مهاجرت شغلی یا درسی موفق باشد اما در اینجا تاکید بر مهارت خواندن است. (متخصص شماره ۵)

ج) مواد درسی، رویکرد و روش تدریس

اهمیت مواد درسی و یا همان کتاب درسی در جوامعی چون ایران که انگلیسی زبان خارجی برشمرده می‌شود و عمده درونداد زبانی به کلاس درس خلاصه می‌شود، اهمیتی دوچندان دارد. این نقش فعال سبب شده تا توجه بسیاری از ذینفعان برنامه درسی به این مولفه جلب شود. این جایگاه از دید متخصصان برنامه درسی پنهان نمانده است. به باور آن‌ها با وجود انتشار چند کتاب جدید و روزآمد در سال‌های اخیر از سوی انتشارات سمت، اما کاستی‌های زیادی متوجه منابع درسی است. نخست آنکه در بسیاری از موارد و به‌ویژه در کلاس‌هایی که مدرسان آن غیرمتخصص در حوزه آموزش زبان هستند یعنی مدرس محتوا هستند، شاهد ارائه جزواتی هستیم که نه محتوای آموزشی بلکه قسمت‌هایی از کتاب‌های تخصصی آن رشته خاص هستند که هدف درس تنها به ترجمه این متون خلاصه شده است. در دیگر موارد نیز شاهد استفاده از منابع قدیمی‌ای هستیم که هنوز فرصت بازنگری برای آن‌ها فراهم نیامده است و عمدتاً بر اساس سرفصل‌های قدیمی و ناکارآمد چند دهه پیش تدوین شده و کماکان تجدیدچاپ می‌شوند. در این بین، مروری بر دیدگاه‌های دو تن از متخصصان این حوزه که به مانند اکثر شرکت‌کنندگان در این پژوهش به الگوهای ثابت و کلیشه‌ای کتاب‌ها انتقاد داشتند، راهگشاست:

هنوز هم کتاب‌های بیست تا سی سال پیش تجدیدچاپ می‌شود. آیا نیاز امروز ما با بیست سال پیش یکی است؟ اثری از مهارت‌های ارتباطی نمی‌بینیم و آنچه کماکان هست همان مهارت خواندن و ترجمه دست و پاشکسته. کافی است کتاب‌های خود را با کتاب‌های ناشران بین‌المللی مقایسه کنیم. انگار دو کتاب با دو کارکرد کاملاً مختلف است. نه جذابیتی، نه الگو و محتوایی، نه بار آموزشی هدفمندی... البته از حق نگذریم در چند سال گذشته چند کتاب خوب در سمت منتشر شده اما خیلی کم است. (متخصص شماره ۲)

کتاب‌ها و منابع موجود به جز چند استثنا ارتباطی با ویژگی‌های زبان تخصصی در دنیای امروز ندارد؛ خواه با اهداف دانشگاهی به آن‌ها نگاه کنیم و خواه اهداف شغلی. البته این کتاب‌ها محصول همان نگاهی است که برنامه درسی این زبان‌ها را طراحی کرده؛ نگاهی که زبان تخصصی را در یادگیری چند واژه تخصصی، چند ساختار گرامری و ترجمه یا درک مطلب متون تخصصی دیده است. (متخصص شماره ۶)

اما جدای از مواد درسی، انتخاب رویکرد و روش تدریس موضوعی مهم است که چه در تهیه سرفصل‌های درسی و چه در روند انتخاب روش تدریس و همچنین تدوین مواد درسی باید به آن توجهی ویژه شود. بر اساس مبانی انگلیسی‌دانشگاهی، از آنجایی که شیوه تدریس در چنین کلاس‌هایی باید فراگیرمحور^۱ باشد تا دانشجو بتواند به‌طور مستقل در موقعیت‌های زندگی واقعی در محل کار یا تحصیل آن را تجربه کند، یافته‌ها نشان می‌دهد که عملاً این دوره‌ها در ایران به دلیل ماهیت سرفصل‌ها و به تبع آن منابع درسی موجود بر مبنای شیوه دستور-ترجمه پیش می‌روند و همچنان مدرس‌محور^۲ هستند. مضاف بر آن انجام تمرینات کنترل‌شده از سوی مدرس نیز امکان هرگونه تعامل ارتباطی بین مدرس و دانشجویان را به حداقل می‌رساند. دیدگاه یکی از متخصصان در این خصوص چنین است:

تغییر رویکرد آموزش زبان تخصصی می‌تواند زمینه تغییر منابع درسی را فراهم آورد. منابع نامناسب و منسوخ محصول رویکرد منفعل و غلط به آموزش این نوع زبان است. نتیجه این می‌شود که در تدریس این درس‌ها به واقعیات این زبان و نیازهای دانشجویان چه در حال و چه

¹ learner-centered

² teacher-centered

در آینده توجه نشود. رویکرد نادرست به منبع نادرست می‌انجامد و منبع نادرست روش تدریس و البته ارزیابی نادرست را به همراه دارد. اینها همه با هدف و مأموریت زبان تخصصی فاصله دارد. (متخصص شماره ۴)

د) مولفه‌های فرهنگی و اجتماعی

از جمله نکاتی که در برخی مصاحبه‌ها از سوی متخصصان این حوزه ارایه شد مولفه‌های فرهنگی و اجتماعی زبان تخصصی بود. اساسا کلاس‌های انگلیسی دانشگاهی صرفا به دانش زبانی محدود شده است. نیمه دیگر آن، فرهنگ به‌کارگیری این دانش در محیط‌های تحصیلی و شغلی آینده است که شامل شیوه تعامل صحیح با همکاران و مدیران، آشنایی با گفتمان محیط کاری و آشنایی با فرهنگ محیط کار است که بنا به گفته تعدادی از متخصصان برخلاف اهمیت بسزای آن در این دوره‌ها مغفول مانده است. به باور آنها، مهارت‌های فرهنگی و اجتماعی باید بخش جدایی‌ناپذیر آموزش زبان به‌طور عام و زبان تخصصی به‌طور خاص باشد. دیدگاه یکی از متخصصان در این باره راهگشاست:

درحالی‌که در نمونه کتاب‌های خارجی زبان تخصصی برخی از این نکات فرهنگی-اجتماعی مستقیما در متن درس و یا تمرینات اشاره شده که دانشجو به تبادل نظر با بقیه دانشجویان پرداخته و به آن‌ها به‌صورت گروهی یا دونفره پاسخ می‌دهند و یا در قالب تمرینات خارج از کلاس و آنلاین از دانشجویان خواسته می‌شود در مورد آن‌ها پژوهش نمایند و حاصل پژوهش را در جلسات بعدی در کلاس ارائه نمایند، اما سر سوزنی از این موارد در کتاب‌های درسی ما وجود ندارد. (متخصص شماره ۸)

از منظر متخصصان این حوزه، بی‌توجهی به مقوله فرهنگ در حوزه زبان تخصصی را می‌توان در تدوین سرفصل‌ها، تهیه مواد و منابع آموزشی، انتخاب رویکرد و روش تدریس این درس‌ها آشکارا مشاهده نمود. در این باره به استناد یکی از متخصصان می‌خوانیم:

تصور غالب این است که مثلا زبان تخصصی در مقایسه با زبان عمومی فاقد هرگونه بار فرهنگی است و در تعدادی واژه اختصاصی و ساختارهای مشخص دستوری خلاصه می‌شود. اما کارکرد این زبان به‌ویژه در مهارت‌های شغلی با مولفه‌های فرهنگی و اجتماعی عجین شده است. اگر این نگاه شناخته شود حتما سرفصل‌هایی جدید با اهداف جدید نوشته خواهد شد، پس کتاب‌هایی با توجه به فرهنگ نوشته می‌شود و تدریس این درس‌ها هم دگرگون می‌شود. (متخصص شماره ۷)

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی یافته‌های حاصل از مصاحبه با متخصصان حوزه زبان تخصصی نشان می‌دهد که آسیب‌شناسی این برنامه در نظام آموزش عالی ایران در دو محور سیاست‌گذاری و اجرا قابل بررسی است. درخصوص محور اول یعنی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی زبانی که در پیشینه پژوهی این موضوع در ایران در مقایسه با اجرا کمتر به آن پرداخته شده است، سه محور فرعی قابل تصور است. نخستین محور فرعی به سیاست‌های بالادستی بازمی‌گردد. همان‌گونه که اشاره شد، اساسا شاهد وجود سیاستی آشکار و روشن در قبال آموزش زبان انگلیسی در ایران نیستیم و زبان تخصصی نیز به عنوان بخشی از برنامه آموزش زبان انگلیسی در ایران از این روند تاثیر پذیرفته است. در قبال نگاه تردیدآمیز و منفعلانه به آموزش این زبان که در مصاحبه‌ها به آن اشاره شد، یافته‌هایی چون کیانی و همکاران (Kiany et al., 2011)، آقاگل‌زاده و داوری (Aghagolzadeh & Davari, 2017) و در قبال فقدان سیاست‌های آشکار درباره زبان تخصصی نیز یافته‌های ایرانمهر (Iranmehr, 2017)، عطایی و همکاران (Mahmoud Reza Atai et al., 2018) تاییدی بر یافته‌های این پژوهش است. از این منظر، هرگونه سیاست‌گذاری و یا عدم سیاست‌گذاری زبانی در قبال زبان انگلیسی تاثیر خود را بر برنامه زبان تخصصی به عنوان بخشی از برنامه آموزش زبان انگلیسی در ایران خواهد گذاشت. در این بین، بیان این مطلب ضروری می‌نماید که اگرچه در بسیاری از نظام‌های آموزش عالی در جهان سیاست و برنامه‌ریزی زبانی در سطح دانشگاهها دنبال می‌شود، اما در ایران به دلیل وجود نظام متمرکز مدیریت آموزش عالی، عملا سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آموزشی در

سطح نهادهای بالادستی حاکمیتی دنبال می‌شود. از این رو، مادامی که سیاست زبانی مدون و آشکاری در قبال آموزش زبان انگلیسی در ایران ارائه نشود، نمی‌توان انتظار سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آموزشی در خصوص برنامه زبان تخصصی داشت.

درخصوص محور فرعی دوم یعنی هدف و ماموریت برنامه نیز یافته‌های این پژوهش با آثاری چون ایرانمهر (Iranmehr, 2017)، سودمندافشار و موثق (Soodmand Afshar & Movassagh, 2016) و عنبرشاهی و شعبانی میناباد (Anbarshahi & Shabani Minaabad, 2021) همسو است. به عنوان نمونه، ایرانمهر (Iranmehr, 2017) دقیقاً یکی از کاستی‌های برنامه حاضر را ضعف در هدف‌گذاری آن برشمرده که این مساله در تدوین برنامه‌ها و سرفصل‌های دروس زبان تخصصی نمود کامل دارد. به باور داوری و آقاگل‌زاده (Aghagolzadeh & Davari, 2017)، این کاستی نیز ارتباط مستقیم با مساله سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی زبانی درخصوص آموزش زبان انگلیسی و به تبع آن حوزه زبان تخصصی دارد.

جایگاه ذینفعان در طراحی و تدوین برنامه موضوعی بود که در مصاحبه‌ها از سوی متخصصان به آن اشاره شد. با وجود اهمیت ارتباط بین ذینفعان در برنامه انگلیسی برای اهداف دانشگاهی (Mostafaei Alaei & Ershadi, 2016)، شاهدیم که این ضعف بنا به دلایلی همچون متمرکز بودن برنامه زبان تخصصی (Mahmood Reza Atai et al., 2018) و فقدان نیازسنجی (Tavakoli & Tavakol, 2018) ظهور و بروز دارد. در اهمیت این ارتباط، دادلی ایوانز و سنت جان (Dudley-Evans & St John, 1998) معتقدند که در هرگونه اجرا و نیز ارزیابی برنامه زبان تخصصی توجه به دیدگاه‌های ذینفعان و برقراری ارتباط بین آن‌ها یک ضرورت است؛ ضرورتی که شرح آن به طور مفصل در آثاری چون بلچر (Belcher, 2006) و بوکانگرا-واله (Bocanegra-Valle, 2016) آمده است.

اما از منظر متخصصان این حوزه، جدای از محور سیاست و برنامه‌ریزی زبانی، در روند اجرای این برنامه نیز با مشکلات و کاستی‌هایی جدی روبرو هستیم که مهمترین آن‌ها در چهار محور قابل بحث است.

موضوع تعیین معیارهای صلاحیت و شایستگی لازم برای تدریس زبان تخصصی از جمله موضوعات حل‌نشده‌ای است که همواره در روند اجرای این برنامه در بین متخصصان و مدرسان و حتی دانشجویان مطرح بوده است. از آنجا که در نظام دانشگاهی ایران مدیریت و برنامه‌ریزی دروس زبان تخصصی عمدتاً در اختیار گروه‌های تخصصی و نه گروه‌های زبان انگلیسی است (Iranmehr, 2017)، به نظر می‌رسد که عمده تدریس این دروس به عهده مدرسان محتواسست؛ موضوعی که همواره با نقد مدرسان و متخصصان زبان انگلیسی همراه بوده است. یافته‌های حاصل از مصاحبه‌های این پژوهش با یافته‌های طاهرخانی (Taherkhani, 2018) کاملاً همسو است. در غالب موارد اساساً برداشت مدرسان محتوا از زبان تخصصی متفاوت از ماهیت و هدف این درس‌ها یعنی آموزش زبان انگلیسی است؛ موضوعی که البته در آثاری شاخص چون کیوان‌پناه و همکاران (Kaivanpanah et al., 2021) و زندمقدم و خانلرزاده (Zand-Moghadam & Khanlarzadeh, 2020) به صراحت به عنوان یکی از مشکلات آموزش زبان تخصصی در کشورهای مختلف برشمرده شده است.

اما ضعف زبان عمومی دانشجویان در نظام دانشگاهی ایران به عنوان مانعی برای اجرای مناسب آموزش زبان تخصصی که در این پژوهش نیز در دیدگاه‌های متخصصان به کرات به آن اشاره شد، موضوعی است که در آثاری چون حیاتی (Hayati, 2008) و عطایی و شجاع (Atai & Shoja, 2011) به عنوان یکی از آسیب‌های جدی نظام آموزش زبان تخصصی معرفی شده است. به نظر می‌رسد که در روند تدوین برنامه و سرفصل دروس زبان تخصصی، توجهی به این موضوع نشده است و حتی به استناد ایرانمهر (Iranmehr, 2017) در برخی سرفصل‌ها شاهد ارائه بدون پیش نیاز دروس زبان تخصصی یعنی عدم رعایت تقدم زبان عمومی بر زبان تخصصی هستیم. البته به استناد داوری (Davari, 2018) این مساله خود تا حد زیادی به کاستی‌های جدی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی زبانی در ایران بازمی‌گردد. اما جدای از این موضوع، کم‌توجهی به علایق و نیازهای واقعی حال و آینده آن‌ها نیز موضوعی است که وجود و البته ماحصل آن را می‌توان در شماری از آثار مرتبط یافت. در این

بین رجوع به آثاری چون اسلامی راسخ (Eslami, 2010) و عنبرشاهی و شعبانی میناباد (Anbarshahi & Shabani Minaabad, 2021) که به نیازسنجی دانشجویان در رشته‌های مختلف پرداخته‌اند، شاهد تفاوت جدی بین محتوای ارائه شده و نیازهای واقعی دانشجویان هستیم. در اهمیت نیازسنجی در حوزه انگلیسی برای اهداف دانشگاهی همین بس که به استناد دادلی ایوانز و سنت جان (Dudley-Evans & St John, 1998) نیازسنجی از لازمه‌های تدوین برنامه درسی برای زبان تخصصی است و با این وجود یافته‌های حاصل از این پژوهش بیانگر عدم اجرای این مهم در برنامه‌ریزی آموزشی زبان تخصصی در ایران است.

کاستی‌های دامنه‌دار مواد درسی و نیز رویکردها و روش‌های ارائه این دروس موضوعی است که بی‌تردید بیشترین حجم پیشینه بررسی موضوع زبان تخصصی در ایران را به خود اختصاص داده است (Roodbari et al., 2022). مروری بر شمار قابل توجه این آثار که شرح آن‌ها در ایرانمهر و داوری (Iranmehr & Davari, 2020) آمده است نشان می‌دهد که منابع درسی از حیث محتوا و ساختار با ضعف‌هایی جدی همراه هستند که با وجود برخی اصلاحات و نوآوری‌ها در روند تهیه و تدوین کتاب‌های درسی در سال‌های اخیر (Atai et al., 2022; Dabbagh & Atai, 2022) حجم و تعدد آثار ضعیف در این بخش در مقایسه با تعداد انگشت‌شمار آثار جدید بسیار ناچیز است.

چهارمین محور فرعی یعنی مولفه‌های فرهنگی و اجتماعی که در این پژوهش به آن اشاره شد کمتر در پیشینه این موضوع نمود داشته است. از آثار پیشرو در این زمینه می‌توان به شماری از مجموعه مقالات نویسندگان مختلف در تاج‌الدین و ابوالحسنی چیمه (Tajeddin, 2021) اشاره نمود که به ابعاد مقوله فرهنگ و پیوند آن با زبان انگلیسی برای اهداف دانشگاهی پرداخته‌اند. درحالی‌که یافته‌های داوری و آقاگل‌زاده (Davari, 2021) بیانگر آن است که از منظر مدرسان زبان تخصصی در ایران و به‌ویژه مدرسان محتوا، زبان تخصصی عاری از بار فرهنگی است، اما یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر آن است که از منظر شماری از متخصصان این حوزه، بی‌توجهی به مولفه‌های فرهنگی و اجتماعی در برنامه این دروس، از ضعف‌های بنیادین برنامه زبان تخصصی در ایران است. به استناد بهبودی و همکاران (Behboudi et al., 2023) و عالمی (Alemi, 2016)، اگرچه نکات فرهنگی و اجتماعی در برخی از کتاب‌های انگلیسی عمومی به‌صورت اشاره به تعطیلات، رسوم خاص و آشنایی با موسیقی خاص کشورها دیده می‌شود اما در کتاب‌های زبان تخصصی این نکات باید به‌صورت آشنایی با انواع ژانرها و گفتمان‌هایی باشد که دانشجوی پس از گذراندن دوره با آن مستقیماً سروکار دارد. شماری از متخصصان این موضوع را اشکال عمده مطالب درسی می‌دانند چراکه کتاب صرفاً منحصر به آشنایی با مهارت‌های زبانی بوده و سخنی یا اشاره‌ای به این مولفه مهم و مکمل نشده است. آن‌ها جدای از بازنگری در سرفصل این درس‌ها و کتاب‌ها، به‌کارگیری مواد و مطالب درسی معتبر همچون فیلم، روزنامه، سایت‌های اینترنتی و... را یکی از راهکارهای رفع این مشکل می‌دانند؛ موضوعی که البته در رهنمودهای متخصصان تهیه و تدوین مواد آموزشی در حوزه زبان تخصصی و از آن جمله دادلی ایوانز و سنت جان (Dudley-Evans & St John, 1998) و بوکانگرا-واله (Bocanegra-Valle, 2010) به آن آشکارا تصریح شده است.

در مجموع با لحاظ نمودن یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها می‌توان مهمترین محورها و زیرمحورها را در این قالب پیشنهادی ارائه کرد:

جدول ۱

حوزه‌های اصلی و فرعی آسیب‌شناسی برنامه زبان انگلیسی برای اهداف دانشگاهی در نظام آموزش عالی ایران

محورهای اصلی	محورهای فرعی
(۱) سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	سیاست‌های بالادستی هدف و ماموریت برنامه
(۲) اجرای برنامه	جایگاه ذینفعان در طراحی و تدوین برنامه‌ها شایستگی‌های حرفه‌ای مدرسان

شرایط دانشجویان

مواد درسی، رویکرد و روش تدریس

مولفه‌های فرهنگی و اجتماعی

در مجموع با بررسی یافته‌های این پژوهش درمی‌یابیم که اصلاح و تدوین برنامه جدید زبان تخصصی مستلزم رعایت الزامات و پیش‌بایست‌ها در دو ساحت سیاست‌گذاری و اجرای برنامه است. به بیانی روشن‌تر، بر خلاف شمار قابل توجهی از پژوهش‌ها که به صورت موردی به ارزیابی این برنامه در ایران پرداخته‌اند و در غالب موارد نیز این ضعف را در کتاب‌های درسی محدود نموده‌اند، نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر آن است که برنامه زبان تخصصی در ایران از ابعاد مختلف نیازمند بازنگری و اصلاح است که در این پژوهش مهمترین آن‌ها در دو محور اصلی و هفت محور فرعی معرفی و بررسی گردید. بی‌شک دستیابی به تصویری آسیب‌شناسانه از این برنامه نیازمند انجام پژوهش‌هایی از این دست با بهره‌گیری از دیدگاه‌های دیگر ذینفعان برنامه و از آن جمله مولفان کتاب‌های درسی، مدرسان اعم از مدرسان زبان و مدرسان محتوا، دانشجویان، دانش‌آموختگان و ... است. در این بین آشکار است که بهره‌گیری از نتایج پیشرفت‌های این حوزه در جوامع دیگر به‌ویژه جوامعی که در آن‌ها همانند ایران زبان انگلیسی به عنوان زبانی خارجی تدریس می‌شود، می‌تواند در اصلاح این برنامه یاری رساند. بی‌تردید توجه بیشتر به اهداف و مأموریت این برنامه در راستای تجدیدنظر در سرفصل‌های درسی از یک سو و توجه به دیدگاه‌ها و بهره‌گیری از تجارب و بازخوردهای ذینفعان این برنامه از دیگر سو، می‌تواند به تجدیدنظری جدی در برنامه‌ریزی و اجرای این برنامه در نظام دانشگاهی ایران یاری رساند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

References

- Aghagolzadeh, F., & Davari, H. (2017). English Education in Iran: From Ambivalent Policies to Paradoxical Practices. In R. Kirkpatrick (Ed.), *English Language Education Policy in the Middle East and North Africa* (pp. 47-62). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-46778-8_4
- Alemi, M. (2016). The role of technical english language on modern engineering education. *Majallah-i Amuzih-i Muhandisi-i Iran*, 18(69), 1. <https://www.proquest.com/openview/98a0ee27c572539e14fc77a83453d4c3/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2031971>
- Anbarshahi, S., & Shabani Minaabad, M. (2021). Recognizing the ESP Course Challenges to Improve the Quality of ESP Program Counseling students. *Preventive Counseling*, 2(4), 37-46. https://jpc.uma.ac.ir/article_1597_4e1384152dc72c8621fab86ee32caae.pdf
- Atai, M. R., Babaii, E., & Nili-Ahmadabadi, M. (2018). A critical appraisal of university EAP programs in Iran: Revisiting the status of EAP textbooks and instruction. *Journal of Language Horizons*, 2(1), 31-52. https://lghor.alzahra.ac.ir/article_3679_bef46da707a3e842178bf4d534e3ae04.pdf
- Atai, M. R., Iranmehr, A., & Babaii, E. (2018). A Critical Evaluation of EAP programs in Iran: Document Analysis and Authorities/Policy-makers' Perspectives. *Language Related Research*, 8(6), 161-189. <http://lrr.modares.ac.ir/article-14-9826-en.html>
- Atai, M. R., Nazari, M., & Hamidi, F. (2022). Novice EAP teacher identity construction: A qualitative study from Iran. *Journal of English for Academic Purposes*, 59, 101162. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2022.101162>
- Atai, M. R., & Shoja, L. (2011). A Triangulated Study of Academic Language Needs of Iranian Students of Computer Engineering: Are the Courses on Track? *Relc Journal*, 42(3), 305-323. <https://doi.org/10.1177/0033688211419392>
- Atai, M. R., & Tahririan, M. H. (2004). Assessment of the status of ESP in the Iranian higher education system. Previous Publications: European Symposia on LSP,
- Behboudi, S., Nazaribagha, K., & Farsani, M. A. (2023). Developing a Pluralistic Curriculum Model for ESP in Iran. *Language and Translation*, 13(2), 139-150. https://journals.iau.ir/article_696899_e8def6e15712c1c4662094f9f8f5b4bb.pdf
- Belcher, D. D. (2006). English for Specific Purposes: Teaching to Perceived Needs and Imagined Futures in Worlds of Work, Study, and Everyday Life. *Tesol Quarterly*, 40(1), 133-156. <https://doi.org/10.2307/40264514>
- Bocanegra-Valle, A. (2010). Evaluating and designing materials for the ESP classroom. In *English for professional and academic purposes* (pp. 141-167). Brill. <https://brill.com/display/book/edcoll/9789042029569/B9789042029569-s011.xml>
- Bocanegra-Valle, A. (2016). Needs analysis for curriculum design. In *The Routledge handbook of English for academic purposes* (pp. 560-576). Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315657455-50/needs-analysis-curriculum-design-ana-bocanegra-valle>
- Dabbagh, A., & Atai, M. R. (2022). Exploring cultural conceptualisations and metacultural competence in local EAP textbooks: A semiotic approach. *Journal of Asia TEFL*, 19(1), 141-162. https://www.researchgate.net/profile/Ali-Dabbagh-9/publication/359896655_Exploring_Cultural_Conceptualisations_and_Metacultural_Competence_in_Local_EAP_Textbooks_A_Se

[miotic_Approach/links/6255798fef013420666d226b/Exploring-Cultural-Conceptualisations-and-Metacultural-Competence-in-Local-EAP-Textbooks-A-Semiotic-Approach.pdf](https://doi.org/10.1007/978-3-319-59737-9_10)

- Davari, H. (2018). *Formulating the policy and planning of English language education for academic purposes: a basic prerequisite in the process of internationalization of higher education in Iran* Language policy in the Internationalization of Higher Education in Iran. Tehran: Cultural and Social Studies Research Institute, <https://ensani.ir/file/download/article/1614587729-9798-49-1.pdf>
- Davari, H., & Aghagolzadeh, F. (2021). *EAP: A Cultural or an Acultural Profession? A Survey on Teachers' Perceptions of Culture in EAP Textbooks*. In Z. Tajeddin & Z. Abolhassani Chimeh (Eds.).
- Ding, A., & Bruce, I. (2017). *The English for academic purposes practitioner*. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-59737-9>
- Dudley-Evans, T., & St John, M. J. (1998). *Developments in English for specific purposes*. Cambridge university press. [https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=FY5ChNRKtxwC&oi=fnd&pg=PR8&dq=Dudley-Evans,+T.,+%26+St+John,+M.+J.+\(1998\).+Developments+in+English+for+specific+purposes:+A+multi-disciplinary+approach.+Cambridge+university+press.&ots=hhg8qeRk6F&sig=V87ijq4-068JFJhnp2QBcdQ8vZo#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=FY5ChNRKtxwC&oi=fnd&pg=PR8&dq=Dudley-Evans,+T.,+%26+St+John,+M.+J.+(1998).+Developments+in+English+for+specific+purposes:+A+multi-disciplinary+approach.+Cambridge+university+press.&ots=hhg8qeRk6F&sig=V87ijq4-068JFJhnp2QBcdQ8vZo#v=onepage&q&f=false)
- Eslami, Z. R. (2010). Teachers' Voice vs. Students' Voice: A Needs Analysis Approach to English for Academic Purposes (EAP) in Iran. *English Language Teaching*, 3(1), 3-11. <https://doi.org/10.5539/elt.v3n1p3>
- Hayati, A. M. (2008). Teaching English for Special Purposes in Iran: Problems and suggestions. *Arts and Humanities in Higher Education*, 7(2), 149-164. <https://doi.org/10.1177/1474022208088645>
- Hyland, K. (2014). English for academic purposes. In *The Routledge companion to English studies* (pp. 392-404). Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315852515-29/english-academic-purposes-ken-hyland>
- Hyland, K., & Shaw, P. (2016). *The Routledge handbook of English for academic purposes* (Vol. 20160129). Routledge London. file:///C:/Users/Mehdi/Downloads/10.4324_9781315657455_previewpdf.pdf
- Iranmehr, A. (2017). A Critical Evaluation of Iranian EAP Programs from 'Language-in Education Planning' Perspective. *Unpublished doctoral dissertation*. Kharazmi University, Tehran, Iran. https://scholar.google.com/scholar?hl=fa&as_sdt=0%2C5&q=Iranmehr%2C+A.+%282017%29.+A+Critical+Evaluation+of+Iranian+EAP+Programs+from+Language-in-Education+Policy+and+Planning+Perspective+%5Bunpublished+PhD+dissertation%5D%2C+Kharazmi+University%2C+Tehran%2C+Iran.&btnG=#d=gs_cit&t=1721022198389&u=%2Fscholar%3Fq%3Dinfo%3A%2Fscholar.google.com%2F%26output%3Dcite%26scip%3D0%26hl%3Dfa
- Iranmehr, A., & Davari, H. (2020). A Functional Analysis of Visual Elements in Educational Books: Their position and changes in English language teaching Textbooks published by SAMT. *University Textbooks; Research and Writing*, 23(45), 66-94. <https://doi.org/10.30487/rwab.2020.96777.1315>
- Kaivanpanah, S., Alavi, S. M., Bruce, I., & Hejazi, S. Y. (2021). EAP in the expanding circle: Exploring the knowledge base, practices, and challenges of Iranian EAP practitioners. *Journal of English for Academic Purposes*, 50(no), 100971. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2021.100971>
- Kaplan, R. B., & Baldauf, R. B. (1997). *Language planning from practice to theory* (Vol. 108). Multilingual Matters. [https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=Qx1dhcD3RIGC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Kaplan,+R.+B.,+%26+Baldauf,+R.+B.+\(1997\).+Language+planning+from+practice+to+theory+\(Vol.+108\).+Multilingual+Matters.&ots=CJtGapoEmg&sig=ddEmIjCoJspwS3ipO_w-7795TM0#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=Qx1dhcD3RIGC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Kaplan,+R.+B.,+%26+Baldauf,+R.+B.+(1997).+Language+planning+from+practice+to+theory+(Vol.+108).+Multilingual+Matters.&ots=CJtGapoEmg&sig=ddEmIjCoJspwS3ipO_w-7795TM0#v=onepage&q&f=false)
- Khalili, S., & Tahririan, M. H. (2020). Deciphering challenges of teaching English for specific purposes to medical students: Needs, lacks, students' preferences, and efficacy of the courses. *Teaching English Language*, 14(1), 365-394. https://www.teljournal.org/article_112768_b10cb0bfff7419db6e498146a901175b.pdf
- Kiany, G. R., Mirhosseini, S.-A., & Navidinia, H. (2011). Foreign Language Education Policies in Iran: Pivotal Macro Considerations. *Journal of English Language Teaching and Learning*, 2(222), 49-71. https://elt.tabrizu.ac.ir/article_633_16efa6658f5cb4551ab2fa80ec8161dd.pdf
- Kiely, R., & Rea-Dickins, P. (2005). *Program evaluation in language education*. Springer. https://scholar.google.com/scholar?hl=fa&as_sdt=0%2C5&q=Kiely%2C+R.+%26+Rea-Dickins%2C+P.+%282005%29.+Program+Evaluation+in+Language+Education.+Palgrave+Macmillan.+&btnG=
- Liyanage, I., & Walker, T. (2014). *English for Academic Purposes (EAP) in Asia*. Sense Publishers. <https://brill.com/display/title/36966>
- Mostafaei Alaei, M., & Ershadi, A. R. (2016). ESP Program in Iran: A Stakeholder-based Evaluation of the Program's Goal, Methodology, and Textbook. *Issues in Language Teaching*, 5(2), 306-279. <https://doi.org/10.22054/ilt.2017.8062>
- Nushi, M., & Momeni, A. (2020). Educational technologies in textbooks: The case of Iranian EAP context. *Teaching English with Technology*, 20(5), 65-86. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=912727>
- Ostovar-Namaghi, S. A., Hosseini, S. M., & Iranmehr, A. (2021). EFL Students' Perspectives on EAP Courses: A Data-Driven Study (Research Paper). *Iranian Journal of English for Academic Purposes*, 10(4), 104-122. https://journalscmu.sinaweb.net/article_141881_bf4ac250cdb43ae2b0e1d06a5d718506.pdf
- Ranjbar, N., & Soodmand Afshar, H. (2021). A Survey of EAP Needs in Iran from the Viewpoints of Teachers and Students (Research Paper). *Iranian Journal of English for Academic Purposes*, 10(1), 54-74. https://journalscmu.sinaweb.net/article_126475_947fcbabce08f71c649c317da82ecbb7.pdf
- Rao, S., & Perry, C. (2003). Convergent interviewing to build a theory in under-researched areas: principles and an example investigation of Internet usage in inter-firm relationships. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 6(4), 236-247. <https://doi.org/10.1108/13522750310495328>
- Riege, A. M. (2003). Validity and reliability tests in case study research: a literature review with "hands-on" applications for each research phase. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 6(2), 75-86. <https://doi.org/10.1108/13522750310470055>
- Roodbari, M., Marzban, A., Talebi, S. H., & Mohseni, A. (2022). Engineering Students' ESP Problems at Islamic Azad Universities in Mazandaran Province. *Journal of Language and Translation*, 12(3), 101-113. <https://www.researchgate.net/profile/Ahmad-Mohseni>

- 2/publication/369066610_Engineering_Students'_ESP_Problems_at_Islamic_Azad_Universities_in_Mazandaran_Province/links/64084730b1704f343fb26463/Engineering-Students-ESP-Problems-at-Islamic-Azad-Universities-in-Mazandaran-Province.pdf
- Saidi, M., & Sayyadi, M. (2020). " Whose court is the ball in?" An Academic Language Needs Analysis of Iranian Students of Physical Education. *International Journal of English Language and Translation Studies*, 8(1). <http://www.eltjournal.org/archive/value8%20issue1/8-8-1-20.pdf>
- Soler, J. (2019). *Language policy and the internationalization of universities: a focus on Estonian higher education* (Vol. 15). Walter de Gruyter GmbH & Co KG. https://scholar.google.com/scholar?hl=fa&as_sdt=0%2C5&q=Soler%2C+J.+%282019%29.+Language+policy+and+the+internationalization+of+universities%3A+a+focus+on+Estonian+higher+education+%28Vol.+15%29.+Walter+de+Gruyter.&btnG=#d=gs_cit&t=1721023017880&u=%2Fscholar%3Fq%3Dinfo%3A2VkepJA-xBcJ%3Ascholar.google.com%2F%26output%3Dcite%26scirp%3D0%26hl%3Dfa
- Soodmand Afshar, H., & Ahmadi, M. (2020). Students' Needs or Teachers' Wishes? A Triangulated Survey of Medical EAP in Iranian Context. *Iranian Journal of Applied Language Studies*, 12(2), 225-260. <https://doi.org/10.22111/ijals.2020.5965>
- Soodmand Afshar, H., & Movassagh, H. (2016). EAP education in Iran: Where does the problem lie? Where are we heading? *Journal of English for Academic Purposes*, 22, 132-151. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2016.04.002>
- Strauss, A. L., & Corbin, J. M. (1997). *Grounded theory in practice*. Sage. [https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=TtRMolAapBYC&oi=fnd&pg=PP9&dq=Strauss,+A.,+%26+Corbin,+J.+M.+\(1997\).+Grounded+theory+in+practice.+SAGE.&ots=DCai7ovHRn&sig=mqZooUf5eGLu1TWKv1CAxd5bi90#v=onepage&q=Strauss%2C%20A.%2C%20%26%20Corbin%2C%20J.%20M.%20\(1997\).%20Grounded%20theory%20in%20practice.%20SAGE.&f=false](https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=TtRMolAapBYC&oi=fnd&pg=PP9&dq=Strauss,+A.,+%26+Corbin,+J.+M.+(1997).+Grounded+theory+in+practice.+SAGE.&ots=DCai7ovHRn&sig=mqZooUf5eGLu1TWKv1CAxd5bi90#v=onepage&q=Strauss%2C%20A.%2C%20%26%20Corbin%2C%20J.%20M.%20(1997).%20Grounded%20theory%20in%20practice.%20SAGE.&f=false)
- Taherkhani, R. (2018). Investigating the Cognitions and Practices of Iranian Language Teachers' and Content Teachers' Materials Preparation in EAP Courses at Medical Sciences Universities: A Nationwide Study. *Journal of Foreign Language Research*, 8(1), 167-186. <https://doi.org/10.22059/jflr.2018.243982.412>
- Tajeddin, Z., & Abolhassani Chimeh, Z. (2021). *Interface between Culture and English for Academic Purposes*. Tehran: SAMT Publication.
- Tavakoli, M., & Tavakol, M. (2018). Problematizing EAP education in Iran: A critical ethnographic study of educational, political, and sociocultural roots. *Journal of English for Academic Purposes*, 31(no), 28-43. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2017.12.007>
- Zand-Moghadam, A., & Khanlarzadeh, N. (2020). Exploring the Construct of Academic Literacy as Perceived by Iranian EAP Teachers (Research Paper). *Iranian Journal of English for Academic Purposes*, 9(3), 73-90. https://journalscmu.sinaweb.net/article_114741_48df80d0894679e8eb30498954cf0c0e.pdf